

VÝZNAMNÉ DNY V ŽIVOTĚ OBYVATEL A PŘÍZNIVCŮ MINORITSKÉHO KONVENTU V ČESKÉM KRUMLOVĚ MEZI LETY 1726–1750¹

Markéta Králová

1 Úvod

Konvent českokrumlovských minoritů vyniká velmi dobře zachovalým archivním fondem *Minorité Český Krumlov*, který je uložen ve Státním oblastním archivu v Třeboni.² Jelikož se jedná o sdružený dvojklášter minoritů a klarisek se společným kostelem, prostřednictvím minoritských archiválií lze částečně poznat i život místních řeholnic.³ Nejvíce písemností minoritského fondu pochází z období působení kvardiána⁴ Hyacinta Sperla (1690–1754), jenž českokrumlovský konvent vedl mezi lety 1726 až 1750.⁵

¹ Studie je dílčím výstupem z dizertace autorky vzniklé na Ústavu hudební vědy Vídeňské univerzity: *Music culture of the Minorite Monastery in Český Krumlov between 1726–1750*. Wien 2019 (nepublikovaná dizertační práce). Dizertační práce se skládá ze dvou hlavních okruhů, a to ze slavností konajících se v konventu samotném, které mj. popisuje i tato studie, a z festivit slavených za účasti řeholníků mimo území kláštera. Dizertační projekt mohl být realizován díky DOC Stipendiu Rakouské akademie věd.

² Státní oblastní archiv Třeboň (dále jenom SOA Třeboň), fond Minorité Český Krumlov.

³ Zatím nejvíce pozornosti bylo tomuto dvojklášteru věnováno ve sborníku RYŤKOVÁ, Daniela (ed.): *Klášter minoritů a klarisek v Českém Krumlově: umění, zbožnost, architektura*. České Budějovice 2015. Hudební kultuře se zde věnují dva autoři, a to Stanislav Bohadlo, popisující život klášterních muzikantů, úroveň místní hudby i zdejší působení skladatele minority Bernarda Artophea a Martin Horyna, analyzující místní dochovanou hudební sbírku.

⁴ Kvardián je představeným františkánského konventu.

⁵ Osobou Hyacinta Sperla se více zabývá KAŠPÁRKOVÁ, Jarmila: *Hyacinthus Sperl, OFMConv*. In: BOBKOVÁ-VALENTOVÁ, Kateřina – KAŠPÁRKOVÁ, Jarmila (ed.): *Historiam Scribere*. Řádová historiografie v raném novověku. Olomouc 2018, s. 646–648.

Hlavní pramen pro zkoumané období představuje pětidílná pamětní kniha⁶ *Liber magistralis*,⁷ vedená od roku 1678 až do roku zrušení kláštera v roce 1950, přičemž Hyacinth Sperl je autorem záznamů na celkem 500 stranách v prvním, druhém a třetím dílu latinské knihy. Pamětní kniha, členěná po letech, měsících a významnějších dnech, podává zprávu o mimořádných událostech v životě kláštera i mimo klášterní zdi. Další zprávy o životě kláštera je možné najít v *Directoriu superioris Crumloviensis*⁸ z roku 1738. Direktorium stanovuje podobu liturgického roku a jeho hudebního doprovodu, definuje závazky řádu k patronátní rodině a určuje životní podmínky a povinnosti klášterních muzikantů. Rozpis liturgických slavností je členěn po jednotlivých měsících a dnech. Popis liturgických úkonů pro každý den týdne i jednotlivé měsíce je též obsažen ve stejné členěném *Rituale Ecclesiae Conventus Crumloviensis*.⁹ Tento dokument pochází až z roku 1755, je ale možno předpokládat, že ve vybraném období do roku 1750 platily tytéž předpisy.

2 Slavnostní dny obyvatel konventu¹⁰

Významné dny měly podobnou strukturu, která byla dána především liturgickými modlitbami. Jednotlivé svátky většinou začínaly prvními nešporami v předvečer slavnosti, v samotný den vyvrcholily slavnou mší s ná-

⁶ Více o funkci a obsahu pamětních knih v raně novověkých kláštorech přináší KUCHAŘOVÁ, Hedvika – BOBKOVÁ-VALENTOVÁ, Kateřina – OPPELTOVÁ, Jana: *Historiografické a biografické prameny v prostředí českých, moravských a slezských řeholních domů raného novověku. K formám zpřístupňování rukopisů a metodám jejich formálního a obsahového popisu*. Folia Historica Bohemica 30/1, 2015, s. 206–210.

⁷ SOA Třeboň, fond Minorité Český Krumlov, inv. č. 22/96, sign. K 2a, *Liber magistralis I–V* (dále jen LM s odpovídajícím číslem dílu a případným datem události).

⁸ SOA Třeboň, fond Minorité Český Krumlov, inv. č. 97, sign. E 1b 3, *Directorium superioris crumloviensis*.

⁹ SOA Třeboň, fond Minorité Český Krumlov, inv. č. 102, sign. F 3 a, *Knihy ceremonií (Rituale Ecclesiae Conventus Crumloviensis)*.

¹⁰ Východiskem pro typologii vybraných klášterních slavností byl následující článek: OPPELTOVÁ, Jana: *Příspěvek k typologii barokních klášterních slavností na příkladu premonstrátské kánie Klášterní Hradisko u Olomouce*. In: BŮŽEK, Václav – KRÁL, Pavel (ed.): *Slavnosti a zábavy na dvorech a v residenčních městech raného novověku*. České Budějovice 2000, s. 505–536. Život ve františkánském konventu a jeho vztahy s okolím v raném novověku též komplexně popisuje ELBEL, Martin: *Město a klášter: františkánský konvent v raně novověké Olomouci*. Praha 2017.

sledným kázáním a hostinou pro urozené hosty a byly zakončeny večerními druhými slavnými nešporami s hudbou.¹¹

Než se minorité zavázali k věčným slibům, musel každý z bratrů absolvovat roční noviciát, během kterého mohl konvent kdykoli opustit, pokud zjistil, že mu řádový život nevyhovuje.¹² Slavná „obláčka“, tedy přijetí rádo-vého roucha, breviáře a nového jména, byla slavena s doprovodem svatého zpěvu („sacro canto“).¹³ Přijímání nového člena do konventu se vždy konalo na nějaký významný řádový den jako například na svátek svatého Františka, Porziunkule anebo Navštívení Panny Marie. Podobně jako u minoritů se ritus přijímání do řádu odehrával i u klarisek.¹⁴

Po roce noviciátu následoval obřad skládání věčných slibů, který byl konán v přítomnosti místního preláta, jezuitů či kněží ze Schwarzenbergu.¹⁵ Všichni bratři poté každý rok obnovovali své závazky na svátek Všech svatých minoritského řádu.¹⁶ Bratři též slavili své jmeniny, ke kterým dostávali

¹¹ Tématiku minoritských slavností a jejich hudebního doprovodu v brněnském konventu zajímavě rozpracovává MAŇAS, Vladimír: *Lze chrám vzkřísit z mrtvých? Brněnský konvent minoritů v první polovině 18. století a jeho místo ve městě*. In: DANIEL, Ladislav – HRADIL, Filip (ed.): *Město v baroku. Baroko ve městě*. Olomouc 2012, s. 41–57. Porovnání hudební kultury krumlovského minoritského konventu s brněnským je možné najít ve výše jmenované dizertační práci autorky a bude zmíněno v jednom z dalších chystaných článků. K probádání františkánské hudební tematiky též význačně přispěl KAČIČ, Ladislav (ed.): *Plaude turba paupercula*. Bratislava 2005. Minoritům se ve zmíněném sborníku velmi fundovaně věnují Jiří Sehnal a Friedrich Wilhelm Riedel. Přední český muzikolog Jiří Sehnal je též autorem celé řady studií o hudební kultuře barokních klášterů. Za všechny jmenujme například SEHNAL, Jiří: *Hudba u františkánů české provincie v 17. a 18. století*. Časopis Moravského muzea, 78, 1993, s. 217–238; Týž: *Hudba v premonstrátském klášteře Hradisko u Olomouce v letech 1693–1739*. Časopis Moravského muzea, 76, 1991, č. 1–2, s. 185–225; Týž: *Hudba u řeholních kanovníků sv. Augustina na Moravě v 17. a 18. století. Část 1. – Olomouc*. Hudební věda, 52, 2015, č. 3–4, s. 245–272; Týž: *Hudba u řeholních kanovníků sv. Augustina na Moravě v 17. a 18. století. Část II. – Sternberk*. Hudební věda 54, 2017, č. 4, s. 377–440. Důkladně byl zpracován též hudební provoz klatovské jezuitské koleje – ASCHENBRENNER, Vít: *Hudebně-liturgický provoz jezuitské koleje v Klatovech v 18. století*. Plzeň 2011. Ze zemí habsburské monarchie si mimořádnou pozornost zaslouží práce FREEMAN, Robert: *The Practice of Music at Melk Abbey. Based upon the Document 1681–1826*. Wien 1989.

¹² Přijetí do noviciátu viz LM II, s. 497, 15. 4. 1742; LM II, s. 614, 8. 12. 1746. Opuštění noviciátu LM II, s. 514, 4. 10. 1743.

¹³ LM III, s. 15, 2. 7. 1748.

¹⁴ LM II, s. 536, 7. 10. 1744.

¹⁵ Minoritské profese: LM II, s. 641, 8. 12. 1747; LM III, s. 66, 2. 7. 1749, profese klarisek: LM II, s. 376, 13. 1. 1739; LM II, s. 482, 29. 10. 1742; LM III, s. 16, 29. 7. 1748.

¹⁶ LM II, s. 484, 29. 11. 1742.

pivo a víno a byla sloužena mše na jejich úmysly.¹⁷ Zpívaná mše byla též slavena na narozeniny a svátek abatyše klarisek a konventního vikáře.¹⁸ Velmi podrobný popis se zachoval k oslavě 50. výročí věčných slibů.¹⁹ Jelikož se konvent skládal jak z bratrů laických, tak bratří v kněžské službě, důvodem ke slavnosti bylo i vysvěcení nového kněze. Tento svátek byl obzvlášť populární u široké veřejnosti, protože novokněz obvykle udílel speciální požehnání a sloužil slavné nešpory.²⁰

Neméně slavné rity byly konány v případě smrti některého z řeholníků,²¹ kdy všechny zvony vyzváněly až do dne jeho pohřbu a po celou dobu bylo také recitováno oficiium za zemřelého. V samotný pohřební den bratři začali v šest hodin ráno s kanonickými hodinkami, na které sestry navázaly oficiem za zemřelého. U hlavního oltáře bylo poté slouženo celé oficiium se třemi nokturny a zpívaným rekviem, pak byl zemřelý bratr položen do krypty v presbytáři. Podobně tomu bylo při pohřbu sester, kdy mohli minorité vstoupit do jinak klauzurované křížové chodby klarisek. Zde zazpívali responsorium *Libera me*, na které sestry odpovíděly žalmem *Miserere*. Zemřelá byla poté v procesii přenesena šesti až osmi kněžími do krypty v ženské části konventu, kde bratři zazpívali *Salve regina* s odpovídajícím veršem a kolektou.²² Za všechny zemřelé bratry a sestry bylo slouženo na den Všech věrných zemřelých matutinum, zpívaná konventní mše a rekviem s následným procesím po konventu.²³

K výročním slavnostem patřil svátek posvěcení kostela, který byl v Krumlově připomínán první nedělí po svatém Havlu.²⁴ Slavná mše i druhé nešpory byly proto slouženy jezuity, významní hosté byli pozváni k slavnostní hos-

¹⁷ SOA Třeboň, fond Minorité Český Krumlov, inv. č. 97, sign. E 1b 3, *Directorium superioris Crumloviensis*, § 22, s. 11.

¹⁸ SOA Třeboň, fond Minorité Český Krumlov, inv. č. 97, sign. E 1b 3, *Directorium superioris crumloviensis*, § 5, s. 3.

¹⁹ Tamtéž, s. 19–24.

²⁰ LM I, s. 637, 13.6.1738, LM II, s. 376, 1.1.1739, LM II, s. 407, 29.6.1740, s. 455, 24.2.1742, LM II, s. 497, 15.4.1742, s. 563, 20.6.1745, LM II, s. 585, 6.1.1746, LM II, s. 639, 4.10.1747, LM III, s. 10, 23.4.1748, LM III, s. 58, 25.3.1749.

²¹ SOA Třeboň, fond Minorité Český Krumlov, inv. č. 97, sign. E 1b 3, *Directorium superioris crumloviensis*, § 15, s. 7.

²² SOA Třeboň, fond Minorité Český Krumlov, inv. č. 97, sign. E 1b 3, *Directorium superioris crumloviensis*, § 14, s. 6.

²³ SOA Třeboň, fond Minorité Český Krumlov, inv. č. 102, sign. F 3 a, *Kniha ceremonií (Rituale Ecclesiae Conventus Crumloviensis)*, 2. November, s. 21–22.

²⁴ SOA Třeboň, fond Minorité Český Krumlov, inv. č. 97, sign. E 1b 3, *Directorium superioris Crumloviensis*, Notata specialiora per menses, October, § 3, s. 72.

tině.²⁵ Velkolepá slavnost se konala i v případě posvěcení křížové cesty²⁶ či pozlacení oltáře svatého Jana Nepomuckého, který patřil k ochráncům města Český Krumlov i rodu Schwarzenbergů. Oltář byl zřízen v roce 1740 jako výraz vděčnosti knížecího soukromého lékaře a jeho ženy²⁷, přičemž již o osm let dříve byl městem nesen v okázalém průvodu světcův ostatek.²⁸

Vedle bratří a sester v konventu žili též klášterní muzikanti, kteří doprovázeli zdejší liturgii. Ačkoli českokrumlovští minorité nevlastnili žádnou speciální fundaci na zajištění klášterní hudby, dle dochovaných seznamů z roku 1744 a 1747²⁹ si vydržovali 16 muzikantů, kteří ovládali jak gregoriánský chorál, tak moderní figurální³⁰ hudbu. Konkrétně se jednalo o dva až tři diskanty (sopranisty), dva alty, dva tenory a basistu, pět hráčů na strunné nástroje, hráče na violon, tři až pět trumpetistů a hornistů, tři varhaníky a od roku 1747 i hobojistu. Regenschorim a hlavním varhaníkem byl vždy minorita. Leckterí hoši přitom ovládali hru na více nástrojů či hru a zpěv zároveň. Jelikož se jména některých chlapců objevují v obou seznamech, je patrné, že zůstávali v konventu po delší dobu. O původu či věku muzikantů není nic známo, jelikož ale zpívali i sopranové a altové party, nastupovali do klášterní služby určitě ještě před pubertou. O přijetí chlapce do služby rozhodoval výhradně kvardián,³¹ nikoli regenschori, jak bývalo běžné jinde.³² Muzikanti trávili v konventu celý rok s výjimkou jednoho měsíce, přičemž na prázdniny odjížděli střídavě buď na celé září do svátku svatého Františka, nebo poté na říjen do svátku Všech Svatých.³³ Hudebníci žili dohromady s klášterními studenty v nejvyšším patře pod střechou konventu³⁴ a jedli v přístěnku vedle klášterního kuželníku za kostelem.³⁵ Jejich podrobně stanovený jídelníček se lišil v závislosti na slavených svátcích či postních dnech. Šest muzikantů do-

²⁵ LM III, s. 27, 13. 10. 1748; LM III, s. 76, 12. 10. 1749.

²⁶ LM II, s. 403, 25. 3. 1740.

²⁷ LM II, s. 416, 25. 11. 1740.

²⁸ LM I, s. 175, 19. 3. 1732.

²⁹ LM II, s. 540 a 639.

³⁰ Figurální hudbou se označuje duchovní skladba pocházející z 17. a 18. století s doprovodem nástrojů.

³¹ SOA Třeboň, fond Minorité Český Krumlov, inv. č. 97, sign. E 1b 3, *Directorium superioris Crumloviensis*, § 13, s. 4.

³² Srov. SEHNAL, Jiří: *Die Musikpraxis bei den Brünner Minoriten im 18. Jahrhundert*. In: KAČIC, Ladislav (ed.): *Plaude turba paupercula*. Bratislava 2005, s. 79.

³³ SOA Třeboň, fond Minorité Český Krumlov, inv. č. 97, sign. E 1b 3, *Directorium superioris Crumloviensis*, Notata specialiora per menses, September, § 1, s. 69.

³⁴ LM II, s. 384.

³⁵ LM II, s. 16.

stávalo své vlastní porce, zbylých deset se živilo ze zbytků po bratrech.³⁶ Není jasné, zda muzikanti získávali všeobecné základní vzdělání přímo v klášteře, dochované vysvědčení ale ukazuje, že po absolvování vzdělání u minoritů mohli nastoupit na gymnázium.³⁷ Dva chlapecí muzikanti se později rozhodli pro život v minoritském řádu (dle Sperla byl jeden z nich dříve skvělým houslistou a hráčem na strunné nástroje).³⁸

3 Terciáři, fraternity a jejich slavnosti

U sdruženého konventu minoritů a klarisek existoval také třetí františkánský řád a dvě laické konfraternity dělené podle jazykové příslušnosti na českou a německou. Terciáři podstupovali roční noviciát stejně jako řeholníci, například v roce 1750 byly přijaty do noviciátu dvě ženy pocházející z Rakouska a jižních Čech, které již dříve pomáhaly sestrám se správou majetku. Při obřadu na sobě měly hábit kajících a přijaly nové jméno.³⁹

Členové české fraternity svatého Františka a německého bratrstva Pěti ran Páně se vždy scházeli první neděli v měsíci, aby vykonali společné procesí.⁴⁰ Slavnostní den začal hned ráno po první mši výstavem Nejsvětější svátosti, který trval až do zahájení průvodu. Procesí vyšlo z kostela ke hřbitovní kapli svaté Anny, kde byly zpívány loretánské litanie a františkánský hymnus *Corda pia*. Za zpěvu hymnu členové konfraternity přešli opět skrz křížovou chodbu do kostela, kde se zastavili u oltáře Pěti ran Kristových a zazpívali minoritský hymnus *Jesu Christe crucifixe*. Poté se obrátili k hlavnímu oltáři a přednesli hymnus o svatém Františku *Decus morum*, načež dostali eucharistické požehnání a adorovali Nejsvětější svátost. Bratrstvo nezahrnovalo jen společenství živých, ale i členy zesnulé, za které bylo vždy den po slavnostní neděli slouženo rekviem a officium za zemřelé.

Na svátek svatého Františka organizovala fraternita Pěti ran Krista zvláštní průvod do blízkého mariánského poutního místa Kájov, kde byla sloužena

³⁶ SOA Třeboň, fond Minorité Český Krumlov, inv. č. 97, sign. E 1b 3, *Directorium superioris Crumloviensis*, § 13, s. 4–6.

³⁷ SOA Třeboň, fond Minorité Český Krumlov, inv. č. 290, sign. I 2, *Vysvědčení pro studenty působící v klášterním alumnátě, kteří působí jako hudebníci*.

³⁸ LM III, s. 68, 2. 8. 1749; LM III, s. 15, 2.7.1748.

³⁹ LM III, s. 88, 18. 1. 1750.

⁴⁰ LM II, s. 63.

zpívána mše se závěrečným chvalozpěvem *Te Deum*.⁴¹ Po mši bylo proneseno kázání a následovaly slavné nešpory zakončené pěti *Otčenáši*, *Zdrávas Maria* a *Sláva Otcí*. Hlavní shromáždění všech členů bratrstva se konalo v kapli svatého Wolfganga na svátek svatého Ondřeje Apoštola, kdy se volilo nové vedení v osobě rektora a představených (*officiales*), kteří formálně reprezentovali konfraternitu. Nově jmenovaný rektor recitoval německé litanie ke svatému Františkovi a slavil slavné nešpory s eucharistickým požehnáním. Členové se navíc scházeli každý třetí měsíc v kapli svatého Wolfganga, aby diskutovali aktuální záležitosti a zjednali nápravu problémů.⁴² Fraternity se též účastnily všech významných svátků klarisek a minoritů, přičemž jejich oficiálové zde zaujíмали privilegované postavení.

4 Pohřební slavnosti

Konvent představoval i významné městské pohřebiště, kde našly svůj věčný odpočinek nejrozličnější vrstvy obyvatel. Věřící si mohli vybrat z různých druhů pohřební liturgie, jakou byla zpívána mše, slavnostní rekviem či votivní mše o andělech. Průběh pohřbů minoritů a klarisek byl již popsán výše, terciáři bývali pohřbíváni v řeholním hábitu,⁴³ členové fraternit odcházeli na věčný odpočinek za přítomnosti všech členů bratrstva a byli uloženi v kryptě u oltáře Pěti Ran Kristových.⁴⁴ Na různých místech konventu byli pohřbíváni i běžní měšťané (výslovně jsou zmíněny především rodiny Schwarzenberských úředníků), a to v kostele u oltáře Panny Marie Bolestné a Kristových Ran, u oltáře svatého Antonína Paduánského, u posledního zastavení křížové cesty v křížové chodbě a na venkovním hřbitově. Pohřeb začínal procesím vedeným od klášterní brány k hřbitovní kapli svaté Anny, které bylo doprovázeno zpěvem *Libera me, Domine*. Poté následovalo slavnostní rekviem, někdy doplněné o votivní mši se *Salve regina* v podání klášterních muzikantů.⁴⁵ Některé zemřelé vyprovázel ke klášterní bráně českokrumlovský prelát, za branou převzal vedení pohřbu kvardián. Cena obřadu se odvíjela od vybraného místa v konventu a typu liturgie a pohybovala se mezi 120 a sedmi zlatými. Nejdražší variantu představoval pohřeb u oltáře Panny

⁴¹ SOA Třeboň, fond Minoritě Český Krumlov, inv. č. 102, sign. F 3 a, *Kniha ceremonií (Rituale Ecclesiae Conventus Crumloviensis)*, 4. October, s. 19.

⁴² LM II, s. 63.

⁴³ LM I, s. 168, 1728.

⁴⁴ LM III, s. 5, 8. 2. 1748; LM III, s. 59, 15. 5. 1749; LM III, s. 81, 11. 12. 1749.

⁴⁵ LM II, s. 598, 12. 5. 1746; LM III, s. 81, 11. 12. 1749.

Marie Bolestné s votivní mší a rekviem, nejlevnější možnost obřad v křížové chodbě bez hudby. Mnozí nechávali sloužit zádušní mše za spásu své duše i po pohřbu, například schwarzenberský účetní inspektor si před svou smrtí zajistil smlouvu na každoročních 60 mší⁴⁶, místní hospodská na 15 mší po dobu jednoho roku.⁴⁷ Zdaleka nejvýznamnějším fundátorem zádušních mší byl knížecí rod Eggenbergů, který na tento účel zanechal 6000 zlatých.⁴⁸

Kvůli pohřbům docházelo i ke sporům mezi prelátem a minority, jak se stalo v případě skonu klášterního diskantisty, který zemřel na půdě klarišek. Smrt byla oznámena prelátovi, který chtěl chlapce pohřbít a získat obnos za provedený obřad. Tělo však nakonec spočinulo v klášterní půdě, což Sperl lakonicky okomentoval slovy: „Cum ergo non fuerit Pastor viva ovicula, cum ergo lanam petat mortua.“⁴⁹

5 Hosté v konventu a slavnosti spojené s vnějšími událostmi

Nejvýznamnější pouto minoritů s okolím představoval vztah k fundátorům kláštera, v tomto případě od roku 1719 ke knížatům ze Schwarzenbergu. Bratři své patrony podporovali speciálními modlitbami při příležitosti knížecích jmenin, narozenin či sňatků.⁵⁰ Například za knížete Josefa Adama (1722–1782) se minorité modlili již od jeho dětství: první zmínku o čtených mších před Nejsvětější svátostí a děkovném *Te Deum* za princovo uzdravení nacházíme již v roce 1728,⁵¹ o devět let později byly za stejným účelem slouženy třikrát týdně mše a loretánské litanie s hymnem *Pod ochranou Tvou se utíkáme*. K tomu ještě bratři několikrát denně přidávali speciální chorální kolektu za nemocné a zpívané responsorium *Si quaeris miracula* k minoritskému divotvůrci svatému Antonínovi Paduánskému.⁵² Na poděkování za uzdravení byla opět sloužena děková liturgie s *Te Deum* za doprovodu dvou chórů muzikantů.⁵³ O dva roky později bratři zorganizovali prosebné

⁴⁶ LM I, s. 173, červenec 1730.

⁴⁷ LM II, s. 427, 6. 7. 1741.

⁴⁸ LM II, s. 356, 1. 6. 1738.

⁴⁹ „Kdo není pastýřem živých ovcí, nemůže mít rouno z mrtvých.“ LM I, s. 166, 17. 9. 1728.

⁵⁰ SOA Třeboň, fond Minorité Český Krumlov, inv. č. 97, sign. E 1b 3, *Directorium superioris Crumloviensis*, § 4, s. 2 a LM II, s. 433, 22. 8. 1741.

⁵¹ LM I, s. 162, 13. 1. 1728.

⁵² Tamtéž, s. 196, 18. 3. 1737.

⁵³ Tamtéž, s. 196, 9. 4. 1737.

a poté děkonné procesí do mariánského poutního kostela v Kájově.⁵⁴ V případě smrti fundátora bylo slouženo slavné rekviem a votivní mše, proneseno speciální kázání a postaveno smuteční *Castrum doloris*.⁵⁵ Stálou vzpomínku minoritě zachovávali i na předchozího patrona Jana Kristiána z Eggenbergu, přičemž v jeho úmrtní den každoročně zpívali slavnostní rekviem, mariánskou antifonu *Salve regina* a responsorium *Libera me*.⁵⁶

Knížecí pár též konvent pravidelně navštěvoval. Pokud Josef Adam dlel v Krumlově, což se stávalo od roku 1743 pravidelně jednou za měsíc, navštěvoval v 11 hodin slavnou mši u minoritů. Poté ještě zůstával na kázání a případně na slavnostní hostinu. Celý knížecí pobyt v konventu byl provázen hudbou: u vstupu byl vítán fanfárami a bubnováním, při mši slyšel pestrou liturgickou hudbu, sváteční oběd doprovázeli místní muzikanti.⁵⁷ Na výslovné přání Josefa Adama též bratři sloužili mše na zámku každý čtvrtek, neděli a svátek.⁵⁸ Minorité také slavili speciální mše na jmeniny krumlovského preláta, starosty, správce panství (*capitaneus oeconomicus*) a klášterního lékaře.⁵⁹

Ačkoli zdaleka nejvíce je v pamětní knize zmiňován vztah krumlovských minoritů ke svým šlechtickým patronům, speciální mše byly slouženy i v případě smrti a následné volby papeže⁶⁰ a narození či úmrtí člena vládnoucí habsburské dynastie.⁶¹ Císařským záměrem se bratři snažili napomoci především v čase válek, kdy konali veřejné modlitby se 40 hodinovým výstavem Nejsvětější svátosti obětovaným za mír a vítězství habsburských vojsk.⁶² Klarisky navíc přidávaly chorální mši v půl jedenácté.⁶³ Zvláštní modlitby byly též organizovány v roce 1748 při ohrožení země devastující invazí kobylek.⁶⁴ Po každé mši byla přidána kolekta proti pohromám, litanie ke všem svatým a požehnání. Zpěv *Deus refugium nostrum et virtus* se prováděl ve smuteč-

⁵⁴ LM II, s. 377, 18. 2. 1739.

⁵⁵ LM I, s. 176, 12. 6. 1732.

⁵⁶ LM III, s. 44, 13. 2. 1748 a LM III, s. 82, 13. 2. 1749.

⁵⁷ SOA Třeboň, fond Minorité Český Krumlov, inv. č. 97, sign. E 1b 3, *Directorium superioris Crumloviensis*, § 3, s. 2.

⁵⁸ LM II, s. 563.

⁵⁹ SOA Třeboň, fond Minorité Český Krumlov, inv. č. 97, sign. E 1b 3, *Directorium superioris Crumloviensis*, § 5 a 6, s. 3.

⁶⁰ LM II, s. 402, 6. 2. 1740.

⁶¹ Tamtéž, s. 553, 7.3.1745 a SOA Třeboň, fond Minorité Český Krumlov, inv. č. 237, sign. F 2 c, *Bohoslužby konané při příležitosti úmrtí, svátku nebo jiném jubileu člena panovnické rodiny*.

⁶² LM II, s. 480, 4. 10. 1742; LM II, s. 518, 16.–18. 2. 1744; LM II, s. 544, 11.–13. 12. 1744.

⁶³ LM II, s. 395, 6. 10. 1739.

⁶⁴ LM III, s. 39, 9. 11. 1748.

ním⁶⁵ čtvrtém či šestém modu, poté následovaly obvyklé prosby a kolekta za císařovnu *Ne despicias, Domine*. V poledne byly navíc recitovány litanie k Nejsvětějšímu Jménu Ježíš se závěrečným Otčenášem a kolekta se žalmem *Miserere mei, Deus*, který byl zpíván ve smutečním modu. Smuteční hudba též doprovázela sváteční mše po dva týdny, přičemž stejně jako v postním období byly trumpety nahrazeny hlubšími, ponuře znějícími lesními rohy.

Jak vyplývá z uvedených faktů, všechny významné dny spojovala pestrost liturgických obřadů, přičemž značná pozornost byla věnována hudbě, na jejíž zajištění bratři neváhali vynaložit nemalé úsilí a prostředky. I díky tomu bylo do kláštera přitahováno velké množství lidí všech sociálních skupin, ať už za účelem společné modlitby, zábavy při hostině či spočinutí pro věčný odpočinek. To vše se podařilo díky vynikajícím organizačním schopnostem představeného Hyacinta Sperla, který o své době navíc zanechal mimořádně hodnotné svědectví na stránkách *Direktoria* a klášterní pamětní knihy.

RESUMÉ

VÝZNAMNÉ DNY V ŽIVOTĚ OBYVATEL A PŘÍZNIVCŮ MINORITSKÉHO KONVENTU V ČESKÉM KRUMLOVĚ MEZI LETY 1726–1750

Konvent českokrumlovských minoritů vyniká velmi dobře zachovalým archivním fondem *Minorité Český Krumlov*, který je uložen v Státním oblastním archivu v Třeboni. Jelikož se jedná o sdružený dvojkláster minoritů a klarisek se společným kostelem, prostřednictvím minoritských archiválií lze částečně poznat i život místních řeholnic. Nejvíce písemností minoritského fondu pochází z období působení kvardiána Hyacinta Sperla (1690–1754), jenž českokrumlovský konvent vedl mezi lety 1726 až 1750. Hlavní pramen pro zkoumané období představuje pětidílná konventní kronika *Liber magistralis*, další zprávy o životě kláštera je možné najít v dokumentu *Directoriu superioris Crumloviensis* z roku 1738 a *Rituale Ecclesiae Conventus Crumloviensis*. V konventu slavili své významné dny jak bratři a sestry, tak i členové třetího řádu a české a německé fraternity. S minority udržoval blízký vztah i fundátor konventu kníže Josef Adam ze Schwarzenbergu, který konvent pravidelně navštěvoval. Klášter též představoval významné pohřební místo s pestrou nabídkou liturgie. Minorité proto poskytovali bydlení

⁶⁵ Jako smuteční byl čtvrtý a šestý modus označen samotným Sperlem.

a stravu 16 chlapeckým muzikantům, kteří hráli při liturgii a svátečních obědech. Díky pestré nabídce liturgie a kvalitní hudbě se minoritům podařilo do konventu přitáhnout velké množství lidí všech sociálních vrstev.

Klíčová slova: minorité, Český Krumlov, 18. století, hudba, liturgie

SUMMARY

THE IMPORTANT DAYS OF THE INHABITANTS AND SUPPORTERS OF THE ČESKÝ KRUMLOV MINORITE MONASTERY BETWEEN 1726 AND 1750

The monastery of the Český Krumlov Minorites boasts an outstandingly well-preserved archive fund – *Minorité Český Krumlov*, which is stored in the State Regional Archive in Třeboň. As the monastery was a joint double convent for both the Minorites and Poor Clares, the Minorite archives also tell of the life of local nuns. Most of the Minorite collection documents are from the times of Superior Hyacinth Sperl (1690–1754), who was in charge of the Český Krumlov monastery from 1726 until 1750. The main source of information about this time above is the five-volume monastery chronicle *Liber magistralis*. Additional data about life in the monastery were drawn from the 1738 document *Directoriu superioris Crumloviensis* and *Rituale Ecclesiae Conventus Crumloviensis*. Important days were celebrated in the monastery by brothers and sisters, as well as by members of the Third Order and the Czech and German fraternity. The Minorites were on very good terms with the patron of the monastery, Prince Joseph Adam of Schwarzenberg, who often came for a visit. The monastery was also significant burial ground with a broad range of liturgy. The Minorites therefore provided housing and food for sixteen boy musicians-boys who accompanied liturgies and celebration meals. With the wide range of liturgies and excellent music production, the Minorites attracted throngs of people from across society to the monastery.

Keywords: the Minorites, Český Krumlov, Eighteenth century, Music, Liturgy

Dr. phil. Markéta Králová
Oddělení pro soupis a studium rukopisů
Masarykův ústav a archiv AV ČR
Gabčíkova 2362/10
182 00 Praha 8
Česká republika
e-mail: kralova@mua.cas.cz